

Um at missa fótafestið

Nær munnu óvanligar tíðir hava sett djúp spor eftir seg í Føroyum?
3. partur

Heri Mohr

Framhald úr fríggjadagsblaðnum:

Tjóðarkitekturin fekk sær aftur í vínglasíð og bað øll reisa seg og drekka eina felagsskál.

So kom maturin á borðið. Eitt sindur kólnaður.

Ein nýklaktur cand. philur reisti seg og bað um orðið, hóast tað varð kunngjørt, at orðið var ikki frítt. Eftir øllum at døma visti hann ikki, at tað er ósiður at tosa við mati í munni.

Hann segði annars, at hann hevði verið burturstaddur fleiri ár, nú hann var liðugur við hægri út-búgving, og varð bilsin, at næstan allir føroyingar eru vorðnir hámentaðir við tjóðuniversiteti, tjóðpalli, tjóðarkitekturi og einu eisini tjóðhospítali. Fyri nøkrum árum síðani kom tjóðsnapsur við føroyskari uppskrift úr føroyskum vatni. Á etikettini rósandi orð um R. C. Effersøe, sum var nógv skrivandi fráhaldsmaður. Og tað gongur stóðugt framá. Fyri aðru ferð hava vit nú Tjóðbanka Føroya. Jú, sanniliga, her er tjóðfrælsi við framkomnum tjóðlívi og tjóðfrøði og tjóðlívsfrøði. Á einari fyrrverandi Skálatrøð og fyrrverandi Litlúvík, sum hvurvu fyri nógvum árum síðani, er nú ein 100 ára gamal Østrøm-handil sprottin í gomlum hami. Tað var annars har, at tey østrømsku hildu tað kenda hestaballið, tá ið ryssan Theodora folaði, og fyltið skuldi doypast Arabella í champagnu.

Cand. philurin var samdur við tjóðarkitektin og borgmeistarán, at miðbýurin er mentanarlaga steindeyður, og at Mylnugøta tessvegna má broytast til eina grótrappu. Báðir hava teir sæð ta 300 ára gomlu sponsku trappuna í Rom. Har eru, eins og í Føroyum, fólk og ferðafólk í hópatali.

Effersøe kann flytast út á Debesartrøð, og Tinghúsvøllurin, sum í mong hevur verið til ónýtis, verður broyttur til ein gosbrunn. Kanska tann pissandi standmyndin í sparikassanum kann koma til sín rætt í gosbrunninum eins og í Rom.

Í ferðamannahøpi fer alt økið har at eita PIAZZA di VAGLI. Av tí at Ferðamannastovan brandar Føroyar, er tað loyvt at brúka bannaða

Zið.

Sjálvandi kann trappan eisini brúkast til "weekend on the steps" hjá vanligum fólk at hvíla seg á og rinda møðina við einum køldum glasi.

So vendi hann sær gestikulerandi til ferðamannastovustjóran: "Tit gera eitt stórt og rósvert kunningararbeiði um okkum, sum búgva í Føroyum. Tit eru næstan professionell. Men tit áttu at upplýst fremmandafólki meira um, hvussu væl lisin vit eru. Eitt nú, at vit við lesing og skrivning í teldufrøði kunnu javnmetast við fólk í øðrum framkomnum londum."

Um ein mánað fær røðarin ætlandi M. A. Jacobsens virðisløn og eina eitt-ára starvsløn.

Mentamálaráðharrin reisti seg og kunngjórði, at hann, nú føroyskt universitetshospital var veruleiki, og Setrið samstundis hevur fingið læknafrøðiligt fakultet, fór at tilnevna tveir læknar og formannin í granskingsráðnum sum doktarar í medicini og professorar.

Tey trý komu so fram á pallin, og landsstýrismaðurin lat tey í professaramøttul, sum klæddi teimum væl. Tey fingi handað setanarbræv sum dr. med. á Setrinum. Lógvabresturin var drúgvur. Og so sang Seturskórið:

Tag dit glas, min ven,
Drik din piges skál.....

Mentamálaráðharrin setti seg og gloymdi at kunngerá, hvør ið hevði skrivað kantatuna og gjørt lagið.

Nú var maturin kaldur og illa etandi.

Sum kvøldið leið, vórðu nakrar stuttar talur hildnar.

Ein lektari bað um orðið. Hann visti á, at nú okkara heilsuverk varð bygt út sum ongantið áður, áttu okkara politikarar at gjørt seg kunnugar við tað, sum Sigert í Kirkjubø – eisini kallaður Sigert I. – skrivaði í 1925. Hann skrivaði millum annað: "Í Føroyum hava teir

bygt hospitøl og heilsuhøliir fyri kropsliga sjúk fólk, og kirkjur og bønhus fyri andaliga sjúk fólk. Hes- ar byggingar gerast óneyðugar, um reist verður ein vakurleikahøll ella heilsuhøll, sum hevur til endamáls at fyribygja øllum sjúkum, bæði kropsligum og andaligum. Alla- staðni á bygd, har kirkjur eru, skal byggjast vakurleikahøll."

Sigert I. skrivaði eisini..."hvussu høllin skal skipast, eitt nú við gólvi til føroyskan dans og mangt annað slóðbrótandi. Vakurleikahøllin skal umgirdast av urtagarði við træløg- um gólvi til føroyskan dans, trø- um, blómum, leikvøllum og ann- að vakurt." Lektarin var av teirri áskoðan, at løgtingið og Setrið í felag áttu at sett eina skjóttvirkandi nevnd fyri at vita, hvussu hesi slóðbrótandi orð Sigerts kundu gerast veruleiki.

Lektarin endaði røðuna við eini áheitan til landsstýrismannin við heilsumálum um at kanna, hvussu dreymar Sigerts I. kunnu fremjast. Mælti til, at Sjúkrahúsverk Føroya fekk almenna heitið Vakurleikahøll Føroya, og navnið á parkini, sum vónandi verður liðug um nøkur ár, fær beinanvegin navnið Gróðrar- lund Føroya.

Lógvabrestur frá teimum, sum hoyrdu tað, ið lektarin segði. Onnur sungu og prátaðu. Rættiliga nógvur roykur osaði úti í skúrinum.

Ein óboðin maður kom inn í veitsluhøllina, har eini 12 ymisk embætisfólk sótu um borðið. Hann østi seg um tað fløkjasligu navna- broyting, sum er framd viðvíkjandi gomlum stovnsheitum og embæt- isheitum her í Havn. Næstan øll havnarfólk eru gjørd fremmand í okkara litla býi, segði hann og vendi sær uppøstur við veiggjandi hondum beinleiðis til borðið, har hann stóð: "Fleiri av tykkum, ið sita um hetta borðið, eru als ikki til. Hetta kann annars minna okkum um bústaðarbroytingar, sum vórðu framdar í Suðurlonglandi í 1940 til

tess at villleiða eina týska innrás í Stórabretlandi, sum var væntað. Ella um rottufangaran í Hamel, sum lokkaði rotturnar út í áanna Weser. Kanska hevur Churshill gamli hugsað um rotturnar í Weser ánni, tá ið hann gav boð um at broyta staðarnøvn og standmyndanøvn í sínum kæra London.

Og so hesin nýggi almenni Klagustovnurin við tveimum adr- essum og 6 konufólka-cand. jurum, sum hevur kunngjørt, at málsvið- gerðartíðin er umleið 5 mánaðar. Tað er tiverri tann bági við hes- um, at lögfrøðilig klagumál krevja vanliga góða og drúgva viðgerð. Kanska í árávis. Tað er tessvegna ikki óhugsandi, at slik mál kunnu enda í kirkjugarðinum og skifti- rættinum hjá arvingum at klandr- ast um."

Tann óboðni fór upp á ein stól at standa. Veiggjaði við ørmunum og rópti um mutur í Tinganesi og løgtinginum. Um nationalistiska indoktrinering á Setrinum og í barnaskúlanum. Um nepotismu í almennum størvum og annað mangt úr somu skuffu. Hann østi seg upp og var als ikki skemtinga- rsamur. Sum Terje Vigen: Stundom gnistred hans øjne stygt ...

Ein lektari var kvikur. Hann fór út í túnið, har eitt salatfat, tveir pylsuvognar og tveir politistar vóru.

Báðir politistarnir tveittu pylsur og pappír frá sær, tá ið teir fingi at vita, at ein øður, óboðin maður órógvaði borðhaldið. Teir gjørdur skjótt av: fóru inn í veitsluhøllina, lögdu mannin í handjørn, út og inn í salatfatið og í kasjottuna.

Frágreiðingin um tann føroyska leypin tyktist ikki at hava áhuga.

Ein eftirløntur lektari bað um orðið. Fyrst er at siga, at hesin eme- ritus hevði hálva öld á baki sum lektari á studentaskúlanum. Hann var virður millum manna. Hes- in emeritus bað um orðið: "Eg má

siga tað, at eg frøist um tað góða samstarvið, sum hevur tikið seg upp millum ríkiskassan og Setrið. Sum kunnugt hevur granskings- argrunnurin í mong ár ikki rátt yvir aðrari figging enn teirri, ið løgtingið hevur játtað til umsiting av skrivstovuútreiðslum grunsins. Nú hevur fólkatingið givið loyvi til, at tær mongu milliðirnar í blokkinum, sum eru oyramerkar til sjúkrakassar, kunnu brúkast til løgtingsins granskingsargrunn. Hetta letur seg gera, tí sjúkra- kassarnir í Føroyum eru niður- lagdir. Ríkiskassans árliga játtan og tann uppspardi peningurin í grunn- inum hevur fólkatingið flutt til granskingsargrunnin. Gentleman's agreement!

Meira av slikum. Men vit mugu ikki gloyma: Lige for lige når ven- skab skal holdes.

Nú hetta nýggja sjúkrahúsið er lítið meira enn hálvliðugt, loyvi eg mær at minna á, hvussu syndarlaga nýggi Skúladepilin í Marknagili fløktist í eina figgjarliga gølu, sum endaði í Fútarættinum.

Fyri 6 árum síðani gjórði lands- stýrismaðurin við skúlamálum av at byggja ein Meginskúla við Marknagil vestan fyri Havnina. Frá fyrsta degi var klandur um, hvussu stórus skúlin skuldi vera, hvussu hann skuldi eita, og um hvussu nógv hann skuldi kosta. Sum frá leið endaði byggingin av hesum størsta skúlaprojekti í Føroyum í mannminkandi ruðuleika. Eingin tykist at vita, um skúlabyggingin er liðug ella hvat skúlin hevur kostað, hóast hann er vígdur og handaður skúlaavaldinum at taka í nýtslu. Fyri kortum varð takkonstruktiónin undir tí stóra kuplinum spent fóst av nýggjum, um hon ikki skuldi enda á gólvinum, har stórt tal av fólk heldur til.

Nóg mikið um skúlan."

Gamli lektarin steðgaði á, hugs- aði seg eitt sindur um og fekk sær ein vatnsopa. Hann helt fram: "Eg

